

Дядько Мусій і заєць

Майк Йогансен

I

У другій хаті з краю села Молотуха жив старий дядько Мусій. Далі за селом був степ. У степу ішла дорога до села Колотуха.

По тій дорозі, бувало, виходив дядько Мусій з ціпком у мозолястих руках. Дядько Мусій був польовод — він ходив дорогою дивитися на небо і на землю.

Небо дядько Мусій знав, як свій город. Усякі хмари, хмарки й хмаринки, усякі вітри, вітерці й вітренятка він добре вивчив за п'ятдесят років свого життя. Він знав, коли буде дощ, а коли буде сніг, а коли нічого не буде.

Та ще краще від неба дядько Мусій знав землю навколо села Молотуха. Він знав ту землю, як свою хату. Він знав, де земля вбиратиме в себе воду, де вода стоятиме, і де вода стече геть у яри.

Він знав, де земля тепліша, м'якіша. Він знав, де земля смачніша для пшеничного зерна. Він знав землю й те пшеничне зерно так, ніби земля це була його хата, а пшеничне зерно — його дитина, його найменший хлопець Володька.

Щодня через увесь рік дядько Мусій виходив на дорогу до Колотухи, проходив через місток, заходив на лани і мацав землю ціпком. Він міркував, як лежатиме зерно в тій земельці, чи не буде йому сухо, так що зашкарубне на нім ніжна шкурка, чи не пройме його холодним вітром, так що воно, сердешне, пустить з себе сльози, замість зеленої парості.

Через те, що дядько Мусій отак любив небо, землю і зерно, він був у своїм колгоспі польоводом. Його сини навчили його читати і він знав і те, що написано про землю й зерно у книжках. Отож він і казав у колгоспі — куди везти гній, де що сіяти, де як орати.

От одного дня у вересні, вийшовши за місток, він побачив: зі схилку схопився великий сірий заєць і дременув геть у степ, понад яром.

Щось так і тьохнуло у дядька Мусія всередині: заєць заніс із собою в степ добру сіру шкурку і два кілограми м'яса. З тієї шкурки можна б гарну зробити Володьці шапку, а з м'яса був би борщ — хіба ж такий!

Дядько Мусій згадав — адже він із самого дитинства був мисливець. Тільки рушниці в нього не було зроду — бідність не давала. І з самого дитинства все мріяв він полювати на зайця. Та так і не щастило йому. От і тепер: гроші в нього вже завелися, багато заробив він трудоднів у колгоспі. Так ще ж два місяці треба ждати до листопада. У листопаді менше буде роботи в колгоспі — і зайців дозволено стріляти.

II

Як тільки дядько Мусій став думати про зайця, де й дівся весь його розум. Ураз дядько зробився як дитина, не розумніший від свого найменшого хлопчика Володьки.

А дядько Мусій був чоловік розумний. Усе обличчя його, там, де воно не заросло

іржавою бородою, було вкрите зморшками, наче хтось щороку орав на тому обличчі волами.

Та ті зморшки виорав на дядьковім Мусієвім лиці не плуг, а виорала їх мудрість.

Зморшка коло рота з'явилася, коли дядька Мусія шукали заарештувати царські стражники за те, що він підбурював село проти царя, і йому довелося ховатися та й геть тікати з села. Зморшки над бровами залягли тоді, коли дядько Мусій два роки голодував із сімейством за того ж таки царського ладу і робив усяку роботу і навчився всякого ремесла, аби хоч трошки заробити. Зморшки під очима поклали безсонні ночі, коли дядько Мусій відступав з червоним військом, пробиваючись крізь денікінські й петлюрівські банди, і він же був за провідника і шукав дорогу в болотах і стежку в лісах. Багато зморшок було на обличчі дядька Мусія і з кожною зморшкою він ставав мудріший.

Ну, тільки дядько Мусій побачив зайця, посміхнувся, став про зайця, усміхаючись, думати, як усі зморшки розійшлися, хто й зна де ділися. Зробився дядько Мусій знову мисливцем і став як дитина. Де й ділася вся його мудрість!

III

Він почав згадувати все, що чув у дитинстві про зайця. Дід Корній розповідав йому, як заєць уміє заплутувати свої сліди, як уміє дурити собак, а то й людей. Виходило так, що заєць мудріший не тільки від собак, а й від самого діда Корнія.

І дядько Мусій, коли почав посміхатись, думаючи про зайця, вірив цим казкам, бо зморшки розплилися, а з ними розтеклася і його мудрість. Він згадав, як колись дід Корній упіймав був у капусті зайчєня.

Зайчєня те було зовсім мале й дурне. Воно не пробувало тікати, а тулилося до землі, щоб його не побачив дід Корній. Щоб воно було більшеньке, то, мабуть, утекло б від кривого діда. Ну, а як воно почало тулитись до землі, то гострі дідові очі його побачили і дід Корній приніс його в хату.

Так і жило воно все літо, аж виріс з нього цілий здоровенний заєць. Дядько Мусій тоді ще був маленьким хлопчиком і часто грався з зайцем.

Жити б тому зайцеві в дідовій Корнієвій хаті довіку, коли б не баба Палагія. Баба Палагія дивилась, як виростав заєць, і все примірялася, який з нього був би борщ. Дивилася вона, скільки капусти поїв той заєць, у хаті живши, і прикинула, що тієї капусти стало б на три борщі. Так і тьохнуло в неї серце.

— Слухай, Корнію! — сказала баба. — Чи той заєць довіку в нас житиме? З нього ні шерсті, ні молока, навіщо й годувати таку худобу?

Дід Корній, почувши це, засумував. Він і сам знав, що зайця треба їсти, тільки якось не хотілося цього зайця займати.

Але дід Корній боявся баби Палагії більше, ніж волосного писаря. Отже, він розкопав у ящику ножа і поніс гострити на камінь у дворі.

Що далі було, того ніхто не знає. Дід Корній розказував так, що заєць вийшов із клуні, подивився на діда Корнія, послухав, як дзижчить ніж об каменюку, заклавав вуха на спину і кинувсь навтіки у степ. Так і пропав.

Оце згадав дядько Мусій, ідучи до села Молотуха дорогою з села Колотуха. А як він думав про зайця, то він усьому повірив. Повірив і тому, що заєць уміє дурити собак і мисливців, повірив і тому, що заєць таки догадався, що його хочуть різати отим самим ножом і для того ніж гострять. Повірив дядько Мусій у ті казки, бо мудрість покинула його разом із зморшками.

А насправді, то, мабуть, дід Корній сам полохнув зайця дрючком, щоб не різати його. Так, чи не так, а заєць утік у степ. І той великий сірий заєць, якого сполохав біля містка дядько Мусій, був пра-пра-пра-пра-пра-пра-внук дідового Корнієвого зайця.

IV

Як і його пра-пра-пра-пра-пра-пра-дід дідів Корній заєць, цей заєць дядька Мусія зовсім не був хитрий, чи розумний.

Правда, виходило так, наче він знав небо і землю не згірше від самого дядька Мусія. Перед дощем він завжди лягав спати не в бур'янах, а в стерні, чи в прим'ятому мишієві: щоб не капотіло на нього з бур'яну. Перед морозом він лягав у ріллю, бо там найтепліше буває від землі. І завжди він лягав головою у той бік, звідкіля був вітер, щоб краще чути небезпеку.

Та все це він робив не з великого розуму, а сам не знав як. Просто перед дощем трошки нили йому кістки і ноги його, нічого не думаючи, самі несли його на стерню. Перед морозом щось наче злегка кололо його під шкурою, і ноги його, не спитавшись в голови, несли його на ріллю спати.

У нього були прекрасні довгі вуха: тими вухами він, наче в телефон, чув усякі шуми й шелести за півкілометра. Але й ці вуха не робили його розумнішим.

Коли він, спавши головою до вітру, чув шелест, то одразу прокидався, стрибав і біг щосили, сам не знаючи куди. Просто ноги самі несли його геть від шелесту.

Якби він умів думати, то не тікав би від корови чи від ящірки, яка зашелестіла біля його голови, а тікав би від людей та собак. А він думати не вмів. Усякий шелест прямо з вух його кидався йому в ноги. І він біг.

Він жив у степу вже третій рік. За ці роки дуже багато разів він тікав від шелесту. Кожен раз, як йому доводилося тікати, задні ноги його ставали чимраз дужчі й дужчі. Так нехитра мудрість його відкладалася мускулами в задніх ногах. На лобі його ніяких зморшок не було, та й не могло бути, бо він головою не думав. На голові в нього сиділи два чудесні вуха, чутливі, як телефони, та ще він головою коцав інших зайців, граючись із ними вночі.

Уся мудрість мускулами одкладалася в його задніх ногах.

Сліди його в полі були завжди заплутані — ішли вони всякими петлями, вихилясами й бубликами. Та й це робилося не з хитрощів, а само собою.

Жив він так. Уночі ходив годуватися на бурячки, на капусту або на озимину. Наївшись, він грався з іншими зайцями. Це не для гімнастики, бо він нічого не знав про гімнастику. Просто з повного черева щось смикало його за ті самі задні ноги. Він грався, стрибав, коцав інших зайців головою. Перед світом йому завжди хотілося спати і ноги самі несли його геть від того місця, де він їв і грався.

Тільки ноги несли його не по прямій лінії. Добігши туди, де можна було спати, він кидався на землю. Та спати він тут не залишався, а знову — схопитися і побіжить далі. Ще раз кине́ться на землю, ще раз схопитися і побіжить. Тільки на третій раз він уже лягав і засинав. Отак і виходило, що слід його закручувався петлями та бубликами.

Він не сам це вигадав петляти, кружляти, схоплюватися і знову лягати. Давно-давно, багато тисяч років тому, вовки та орли повиловлювали й поз'їдали тих зайців, що бігали по прямій лінії. Вовкові легше було знайти такого прямолінійного зайця по слідові, а орлові легше було його наздогнати. Ті зайці зникли.

Позоставалися тільки такі, що, самі не знаючи для чого, бігали не рівно, а петляли та кружляли і лягали спати тільки після третьої петлі. І дядьків Мусіїв заєць і його пра-пра-пра-пра-пра-дід, дідів Корніїв заєць, були вже з цієї породи. Тому вони, не думаючи нічого, заплутували свій слід.

V

Повернувшись у колгосп, дядько Мусій зараз же забув про зайця за думками про небо, землю і зерно пшениці.

І як тільки він забув про зайця, зараз же на обличчі його знову нарисувались зморшки і до нього повернулася вся його мудрість. Він знову став тим самим розумним дядьком Мусієм, якого знали й слухали в колгоспі всі люди. Його знав і начальник політвідділу, знаменитий чоловік, маленький на зріст, що часто приїздив на машині і знав свій район отак точно, як дядько Мусій знав своє поле. Цей маленький чоловічок тепер був найкращий агроном. Але й він поважав дядька Мусія і часто ночував у його хаті. Тоді вони довго розмовляли вночі про небо, землю і пшеницю.

Отже, коли дядько Мусій забув про зайця, до нього повернулася вся його мудрість. Він сказав, де зразу треба орати на зяб, а де земля підожде днів три. Він сказав, коли, мабуть, буде дощ і що він буде попереду йти над селом Полотуха, а на поля Колотухи й Молотухи дощ буде пізніше.

Так воно й сталося. Тим то, коли завозили хліб за трудодні, до дядька Мусія приїхала ще одна зайва підвода. Це була премія за його мудрість.

Як дядько Мусій привів усе до порядку, справив жінці кожуха, собі чоботи, то в нього залишилися ще грошенята за ту зайву підводу. Він згадав про великого сірого зайця і купив собі рушницю-берданку.

Як він купив берданку, то треба було це одсвяткувати. Поприходили гості, випили, закусили й почали обдивлятися рушницю. Мацали її пальцями, клацали затвором, націлялися на макітру і поздоровляли дядька Мусія з мисливським приладдям.

Був там і сільський коваль Гордій. Сільський коваль — це людина не абияка, він усе вміє. Коваль Гордій умів робити відра, сковорідки, осі, плуги й лопати. Він умів зварювати до купи гаряче залізо, нарізати гвинти, сталити сокири. Він же був і тесля і столяр. Не було такого, чого б не вмів коваль Гордій.

Отже, погостювавши трохи і випивши трохи більше, ніж інші, не такі вмілі люди, коваль Гордій теж узявся до берданки. Всі відступилися перед майстром, і коваль Гордій довго роздивлявся берданку, не кажучи ні слова. Він розібрав її,

поодкручувавши всі гвинти, і довго дивився всередину. Тоді попросив шматок крейди і провів крейдою рисочку на вершок нижче від мушки.

— От покіль! — сказав він.

Ніхто не питав у нього, що це значить. Здавна на селі є звичай одрізати трохи дула зверху. Від того рушниця не стає краща, а, навпаки, псується. Та от такі вже мисливці. Поки не думають про зайців — розумні люди. Як згадають про полювання — робляться як діти.

Отже, ніхто не спорився з ковалем Гордієм, і дядькову Мусієву берданку прикоротили рівно на один вершок.

VI

Але дядькові Мусієві не було коли полювати, і берданка довго простояла в кутку біля дверей.

Від вогкого вітру з сінців стала вона іржава, інколи нею гралися діти, аж от одкрутився один гвинтик, той, що придержує на місці затвора.

Одкрутився гвинтик і покотився по хаті. Зосталася Мусієва берданка без гвинта й іржавіла собі далі в кутку.

Аж от одного дня, ходивши в поле, знову зігнав дядько Мусій того самого зайця. Та вдень йому не було часу про це думати. Щось не ладилося в колгоспі з посівом. По плану виходило, що на горішньому урочищі було сто двадцять гектарів під пшеницю. Уже засіяли сто сорок, а багато землі залишалося незасіяною. Наче хтось шкодив.

Та скільки не шукали, причини знайти не могли. І люди в колгоспі всі були свої, перевірені. Коли дядько Мусій прийшов з поля, в його хаті вже позбиралися всі знатні люди колгоспу — прийшли спитати в нього поради. Вислухав усе дядько Мусій, подумав недовго і надів шапку. "Ходім у правління", — сказав він, і всі пішли за ним.

У правлінні почали були сідати на лави, щоб послухати, що скаже дядько Мусій. Та він сам не сідав, а пішов просто до плану земель, що висів на стінці.

— Шкідника шукаєте? — сказав він. — Ось він шкідник! — і показав пальцем на план земель. Так усі й ахнули.

— Хто план рисував? — спитав дядько Мусій. — Забули? — А рисував його той самий попович Онищенко, що його торік з колгоспу виключили. Онищенка вислали, а план зостався. От вам і шкідник — на стінці приліплений.

Тоді всі зрозуміли, що класовий ворог Онищенко навмисне невірно нарисував план і затаїв у ньому землю. І цей план тепер шкодив посіву.

Аж до ранку пробув дядько Мусій у правлінні. Знайшли старий правильний план і по ньому перерисували той, що на стінці.

Удосвіта повернувся дядько Мусій до хати. Спати вже не хотілося, він згадав про зайця, швиденько набив два патрони і подався в поле. І як тільки згадав про зайця, посміхнувся, розійшлися всі зморшки на обличчі і він став як дитина.

Цієї ночі хоч і накрапав осінній дощик, заєць не пішов спати в стерню. Якось так легко йому було в кістках, так приємно було дихати, що він пішов спати у бур'янці біля містка. Щось таке було в повітрі, від чого було легко дихати і не ломило кістки — це

погода настроювалась на сухий вітряний день. А в такий день найкраще було спати в бур'янах, отож, задні ноги принесли зайця до містка, хоч він і сам не знав, як це вийшло.

Тільки дядько Мусій зійшов з містка, щоб помацати землю ціпком, як заєць почув: дуднить земля! І схопився бігти.

Дядько Мусій хопивсь берданки, цілив, цілив і вистрелив. Та стріляти зайця в бігу він не вмів і заряд прийшовся позаду хвоста — аж виприснули на риллі дробинки.

Дядько Мусій бачив це, але не міг спинитися. Стріляти було вже нічим, отже, він загилив у зайця ціпком, не докинув і щодуху пустився бігти за ним.

Заєць, почувши постріл, побіг швидше. Але вогка земля на риллі забивалася йому між пальці, отже, він на бігу ударив лапку об лапку, щоб висипалась земля. Коли дядько Мусій це побачив, то зовсім отетерів. Йому вже почало ввижатися, що якась дробина таки зачепила зайця по задніх ногах. Уже він не міг думати і, як маленький хлопчик, що хоче спіймати місяць, біг за здоровим зайцем.

Та заєць біг у п'ять разів швидше за нього. Цей заєць був не стріляний, він ще зроду не чув пострілу. Тому він, одбігши ступнів за триста, присів і став дивитися на дядька Мусія.

Уже дядько Мусій почав опам'ятовуватись, та й нелегко було бігти риллею. Та коли заєць присів, знову мисливське завзяття ударило дядькові в голову. Може ж зайця зачепило і він уже нездужає бігти? І дядько Мусій знову помчавсь до зайця.

Отак разів із три присідав заєць, і кожного разу дядько Мусій, захекуючись, біг до нього. Кінець-кінцем, заєць, побачивши, що дядько не відстає, наддав ходу і щез у колотушинських ланах.

VII

Не дуже й хотілося дядькові Мусієві вертатися цей день додому. Зайця він не вбив, ціпка загубив, та ще й колотушинські школярі бачили, як він ганявся за здоровим зайцем. Вертався він не вулицею, а городами і твердо взяв постанову — більше на зайця в степу не стріляти. Інше діло, як випаде сніг і зайці почнуть бігати на город до капусти. Та це ще не скоро буде, і дядько Мусій перестав думати про зайця. Берданку він поставив на місце та ще притулив над нею рогача, щоб не видно було, що він ходив полювати. Поставивши так хитро берданку, він у хаті не zostався, а пішов до коваля Гордія.

Він допомагав Гордієві одтягати леміші, помалу балакав про ремонт і, побачивши в кутку кузні поламане крило з косарки, він те крило обміряв.

— Щось наче є в мене, — сказав дядько Мусій, — в'язова дошка в клуні. Доведеться мабуть, обстругати для тебе, Гордію, оце крило.

І він подався до колгоспу. Коваль Гордій ударив ще тричі по розпеченому лемішеві і звернувся до молотобойця Овсія.

— Бачив? — сказав коваль Гордій.

— Бачив! — одповів молотобоець Овсій. — Щось чудне діється з дядьком Мусієм. У степу зайці так і бігають, а він — до лемішів та до крил. І час у нього є. Своє він

покінчив.

— Давай! — сказав коваль Гордій, і молотобоець знов почав гупати по лемішеві. Аж надвечір коваль Гордій сказав, скручуючи цигарку:

— Мабуть так, що він у зайця не влучив. Знаю я дядька Мусія. Ото поки не вб'є, ні слова не скаже. А як ти думаєш, Овсію, чи вб'є він зайця?

— Уб'є! — одповів молотобоець Овсій і сягнув рукою по ковалів Гордіїв тютюн.

VIII

І почали знову дядько Мусій і заєць жити самі по собі. Дядько Мусій стругав крило до косарки, зробив нове держално на рогач, вечорами читав книгу, яку йому zostавив начальник політвідділу. Заєць бігав на буряки, бував на озимині і лягав спати коли на стерні, коли в бур'янах, коли й на ріллі, перед морозом.

Одного вечора, вийшовши у двір, дядько Мусій довго дивився на небо. Тоді зайшов за хату і з другого боку подивився на небо. "Буде сніг", — сказав він і повернувся до хати. Дістав бабиного кожуха, знайшов бабину вовняну хустку, приніс оберемок соломи, розшукав метрів три шворки і склав усе те в купу. Тоді трохи почитав книгу і ліг спати.

Саме коли він лягав спати, заєць прокинувся в стерні. На небо він не дивився і про сніг нічого не знав, тільки трошки наче стало колоти йому по шкурі. Він побіг до озимини, аж по дорозі почав падати сніг. Коли заєць прибіг до озимини, то вже все було біле. Заєць одгортав сніг задніми ногами і гриз парості пшениці. Та сніг падав буйніший і буйніший, аж дуже трудно стало докопуватись до озимини.

Заєць побігав по полю, попошукав, де сніг був не такий густий, але наїстися було трудно. Тоді він подався до селянських городів.

На городах теж було не дуже добре. Коло деяких сильно пахло собаками і заєць там не спинявся. На інших городах капустині качани чисто пооб'їдали кози і їсти було нічого.

Аж от заєць нанюхав десь багато качанів. І справді, повиривані, позрубані качани купою лежали біля якоїсь клуні. Це було дуже інтєресно і заєць підстрибом і підтюпцем подався туди, де була купа качанів.

То була клуня дядька Мусія, то він наскладав купу качанів, а сам він сидів за купою у двох кожухах і в бабиній хустці. Чоботи його були обмотані соломою і перев'язані шворкою, бо сидіти було холоднуvато.

Побачивши проти місяця, що біжить заєць, дядько Мусій насторожився. Та заєць не дуже поспішав. Місце було нове для нього і ноги не бігли просто до качанів. Ноги підстрибували, грались, одбігали, знов підбігали, та так до купи качанів і не підходили.

Все було тихо, дядько Мусій не ворухився. Заєць ще трохи попобігав і пішов просто до купи качанів. Не дійшовши ступнів з десять, він присів і став прислухатись — йому здавалося, що від купи пахне не тільки капустою, а ще й дядьком Мусієм.

Але дядько Мусій не став ждати, поки заєць його добре рознюхає. Він натиснув на спуск берданки і клацнув курок.

Та пострілу не було. Пістон осікся: мабуть дуже здорово колись загнав його дядько

Мусій молотком, аж викришилося в пістоні запальне срібло.

Хоч який слабкий був той клац курка, а в великих заячих вухах він віддався, як дзвін. Заєць стрибнув убік і одбіг ступнів за сто від капусти. Так усю ніч він і не підійшов до купи.

IX

З того часу дядько Мусій і заєць щоночі стрівалися на городі і все не щастило дядькові Мусієві. Одного разу він намастив затвор берданки олією. Олія загускла, замерзла і коли дядько Мусій спустив курок, то курок не вдарив миттю об гільзу, а поповз поволі, як гусінь, немов кепкуючи з мисливця.

Та от на четверту ніч дядько Мусій діждав. Заєць, уже трохи наляканий, аж до світу не підходив близько до купи качанів. Але дядько Мусій вирішив терпіти, поки заєць не піде геть у степ.

Уже розвиднілося, уже десь недалеко заревла корова, уже чиїсь голоси чути було з села, коли заєць вирішив плюнути на всякі шелести й запахи і просто пішов до купи качанів. Так буває із звірем — коли він дуже голодний, то ноги його перестають прислухатись до вух та носа і слухають тільки того, що бурчить у череві.

Довго вичікував дядько Мусій, поки заєць повернувся до нього боком, так що з руки було стріляти. Так довго чекав дядько Мусій, що згадав усю історію свого полювання: як він купив берданку, як її надрізали, як загубився гвинтик, що придержує затвор, як патрон дав осічку.

На цей раз патрон не осікся. Бахнуло як грім, затвор без гвинтика вилетів геть з берданки, черкнув дядька Мусія по щоці і впав у сніг. Але й заєць зостався на місці.

Щось ударило його одразу по всім тілі і він перекинувся. Він нічого не думав, бо не вмів думати, тільки ноги його бігли щосили геть від того місця, де так сильно ударило. Але він лежав спиною на землі, і ноги його бігли по небу швидко-швидко.

Він не розумів і того, що він лежить. Йому здавалося, що він уже втік дуже далеко, де можна було б відпочити, але щось штовхало в бік і він біг далі, соваючи лапами по небу. Раптом він не зміг більше ні бігти, ні відпочивати, ні дивитись. Він умер.

Дядько Мусій одразу побачив, що заєць не втече. В нього дуже боліла щока, затвор роздер шкіру і вибив одного зуба. Але дядько Мусій не йшов до зайця і не перев'язував щоку.

Він шукав у снігу затвора від берданки — не можна ж щоб пропала така річ. Він шукав довго, аж прибіг маленький хлопчик Володька і одразу знайшов затвор. Дядько Мусій підняв за вуха зайця і показав йому. Вони вдвох пішли в хату.

X

Хлопець Володька гуляв у заячій шапці. Коваль Гордій і молотобоець Овсій визнали, що дядько Мусій є мисливець — хіба ж такий! Борщ із зайця теж був добрий, і дядько Мусій частував тим борщем начальника політвідділу, коли той заночував у його хаті.

Але на мудрім обличчі дядька Мусія з'явилася нова зморшка. Попереду та зморшка була рубцювата і червона — то був шрам від затвора. Далі той шрам загоївсь, присох і стала з нього маленька нова зморшка.

Це вже була зморшка мисливської мудрості. Помалу дядько Мусій перестав вірити казкам про заячий розум. Він чимало убив зайців, і хоч Володька тепер уже школяр, великий хлопець, але дядькових Мусієвих зайців вистачило йому на цілий кожух.

Раніше дядько Мусій знав небо, землю і зерно. Тепер він знає небо, землю, зерно і зайця. І коли хтось при ньому починає розповідати про зайцеві хитрощі, дядько Мусій тільки усміхається. Тоді на правій його щоці складками збирається зморшка мисливської мудрості.

Жабка

За Канатним заводом є така річка. Там глибоко, тобі не можна там ходити, а то втопишся. Там можна тільки плавати.

На тій річці живуть такі жаби. Зелені. Такі зелені жаби і добре вміють плавати. Узимку їх не видно, тих жаб, а літом вони сидять рядочками при березі і ловлять мух.

Як вони ловлять мух? А так. Сидить жабка і жде, поки прилетить муха. Муха прилетить і сяде й почне лазити по траві, по квіточках. А жабка сидить собі тихо, наче її нема вдома.

От, коли муха підлізе ближче, тоді жабка – стриб! і впіймала муху. З'їсть муху гарненько, нічого не залишає, і знову сидить тихо-тихесенько, чи не прилетить ще якась дурна муха.

Буває й так: підповзе муха зовсім близько. Тоді й стрибати жабці не треба. У неї в роті язик дуже довгий, і наче клеєм намазаний. Викине язика, зачепить ним муху і несе до рота.

Сама жабка зелена, очі в неї великі, круглі, жовті, як дві лампочки. Так сидять жаби на березі й ловлять мух.

Ми ходили на ту річку купатися. Як ідемо ми берегом – туп-туп! – жаби лякаються і стриб! стриб! – у воду. Жаби бояться людей. Пострибають у воду і довго-довго плавають у воді. Коли побачать жаби, що нікого нема, тоді знов вилазять на берег і сидять на сонечку.

Гріють на сонці спину. Спинка в жаби зелена і такі чорні смужки на спинці намальовані.

Як дуже тихо підійти до берега, навшпиньках, тоді жабки не бояться. Сидять і дивляться собі на воду, гріють на сонці спинку. Якби їх по спинці погладити? Це можна.

Чим її погладити? Рукою? Рукою не вийде, жабка злякається. Подумає, що ти хочеш її впіймати. Чим же її погладити?

А от чим. При березі росте очерет. Очерет – то така трава, схожа на жито, тільки височенна дуже. Зверху на очереті бувають такі м'які китиці, такі маленькі, м'якенькі віники.

Візьмімо ножика та й виріжмо таку очеретину з м'якеньким віничком. Очеретину вирізали, тепер з тією очеретиною – нумо підходити до жабки.

Підходьмо помалу, не можна тупати й гупати ногами, а то жабка втече в воду. От підійшли так, щоб можна вже дістати жабку очеретиною.

Не треба жабку бити, а краще давай почухаймо їй спинку. Спинка жабці свербить, бо накусали погані комарі, а почухати нікому. Мама в жабки немає... Нема кому й почухати жабці спинку.

Тож тихесенько давай гладити їй спинку тим віником, що на очеретині. Та-ак! Та-ак! – гладимо з голови до задка спинку.

Диви, що з жабкою робиться. Вона не тікає. Вона сидить тихо, їй подобається, що їй гладять спинку.

От, жабка витягає одну лапку – почухаймо їй ще й лапку. От витягає другу лапку – почухаймо й цю лапку. От витягає спинку, уся витяглась, аж лягає на пісок – так їй приємно, що їй гладять спинку. Витяглась й так і просить: ще, ще погладь!

Ну, досить гладити, хай уже жабка тепер купається. Тупни ногою: туп! туп! Жабка злякалася – стриб у воду й попливла. Плаває й витягає лапки – добре її погладили.